

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 ft., félévre 2 ft., negyedévre 1 ft.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Az egyházi hatalom függetlensége az államtól s e két hatalom egymáshozí viszonya.

„Cum regnum et sacerdotium inter se conveniunt, bene regitur mundus, foret et fractio, cat Ecclesia. Cum vero inter se discordant, non tantum parvae res non erescunt, sed etiam magnae res miserabiliter dilabuntur.”

Ivo Carnotensis.

II.

(Folyt.)

Az állam és egyház közti kölcsönös egyetértésnek abban kellene nyilvánulnia, hogy intézkedéseikben egymásra kellő figyelemmel legyenek s a köztök körforgó ügyek elintézésénél a jog és méltányosság követelményeit soha szem elől ne téveszték. Nem is tévesztette az egyház soha; de mit kell mondanunk a modern államról, melynek érzülete törvényei szellemében oly világosan kitűnik, mintha az egyház volna legnagyobb ellensége? Irtóháborút izen neki minden oldalról és sisyphusi munkával izzad a föld színéről eltörölni. Nem törődik ő azzal, hogy mily kitűnő szolgálatokat tesz az egyház az államnak, midőn a fejedelmek és alattvalók közti viszonyt megszentesi. Hisz maga az egyház célja is eléggé mutatja, minő áldásnak kell háromolni általa az államra. A fejedelmeket mint a népek atyáit állítja elő és így elvonja őket a zsarnokságtól, de az alattvalókat is visszatartja a forradalmaktól, mert nekik atyjok ellen nem szabad föllázadni, mert a fejedelem atya, Isten helytartója s így ki ellene szegül az ő hatalmának, az Isten rendelésének áll ellent. „Ha a nép azokban, kiknél a hatalom mintegy le van téve, nem látja Isten képviselőit s nekik nem lelkiismereti kötelesség tekintetéből engedelmeskedik, vajjon mi tekintetből fog nekik engedelmeskedni s mi mással fogja őt a kormány rendben tartani, mint erőhatalommal? . . . ha az egyház nem bír ily tekintélyvel a népek felett, hol azon tekintély, mely képes legyen a nép szellemét s szívet engedelmességre hajlítani; s ha az egyháznak nincs tekintélye az uralkodók fölött, hol azon tekintély, mely ki bírja jelölni azon határokat, melyeket a kormányoknak nem lehet átlépniök?*) Ismerjük el tehát, hogy az egyház a kormányzók fölött ép úgy bír, mert

keil birni tekintélyvel, mint a kormányzottak fölött. Csak az egyház képezhet lelkiismeretes alattvalókat az állam számára. Az állam csak azt kívánja, hogy törvényeinek a kiszabott büntetés terhe alatt engedelmeskedjenek és így nem eszközli, mert nem is eszközölheti azt, hogy a polgárok akkor is megtartsák törvényeit, ha reményök van a büntetéseket elkerülni. De az egyház Isten mindenütti jelenlétééről és a tulvilágon érdemeink szerint elnyerendő örökjutalom vagy büntetésről szóló tana által annyira képes a polgárok szívére hatni, hogy ezek a törvényeknek minden körülmények közt engedelmeskedve lelkiismeretes alattvalók lehetnek. Azonkívül mennyt segíthet az egyház imái által az államon, midőn arra az ég áldásait könyörgi le!

Azért be kell ismernünk, hogy ha valamely állam kiküszöbölí kebléből az egyházat, vagy intézkedéseiben semmi figyelmet nem tanusít iránta, oly állapotba fog jutni, mint az egyház előtti vagy az egyház áldásos befolyását jelenleg nélkülözö tartományok; a régi borzalmas idők előjelei kezdenek már is mutatkozni, melyeknek történelme nem egyéb, „mint a kevély népek nagyravágása által felélesztett igazságtalan s a legyőzött nemzetek rabigába vezetésével végződö háboruk elserolása.“*)

De viszont maga az állam is nem megvetendö szolgálatokat tesz az egyháznak, midőn bünyenyítö törvényeinek félelme által az egyes polgárokat főkép a nagyobb büntényektől visszatartja, törvénszerüségre szoktatja és mintegy előkészíti, hogy az egyház tanainak befolyása alatt lelkiismeretes emberekké váljanak. Azonkívül tudjuk azt, hogy bármely kis körben csak úgy virágozhatnak az élet, ha béke és rend honol annak kebelében; azért az állam igen jótékonyan segíyezheti az egyházat a külsö rend föntartásában is, midőn az egyházat a jogtalan megtámadások ellen védi, az iránta engedetlen és makacsul ellenszegülöket — ha kell, az egyház által felszólítva — karhatalommal is megfékezi.

A hol ily szép egyetértés uralkodik a két hatalom közt, ott a béke áldásos nyugalmában éldelik az alattvalók az anyagi és szellemi jóllét gyümölcseit, engedel-

*) Pesti növ.-pap. „Munkálatok” 1853. 202 l.

*) Pesti növ.-pap. „Munkálatok” 1853. 205 l.

meskednek mind a hatalom törvényeinek, lelkiismeretesen teljesítik köteleiket. Míg ellenben a folytonos ezivódás és ellenségeskedés közt az egyes polgárok a két társulat közt meghasonolva vagy egyik, vagy másik iránti tisztelet megsértik, törvényeit áthágják s így vagy egyházi, vagy hazai bünt halmoznak egymásra. Mily szépen ecseteli III. Incze pápa azon előnyöket, melyek a két hatalom közti egyetértésből származnak: „Isten menyasszonya, a kath. egyház megerősítésére rendelte a pápai és királyi méltóságot; az egyiket, hogy fiait nevelje, a másikat, hogy ellenségeit legyőzze; amazt, hogy alattvalóit szóval és példával tanítsa, emezt, hogy az istentelenekeket fékezze, nehogy az egyház nyugalmát zavarják . . . Üdvös tehát, ha az egyházi és világi hatalom . . . együtt hat az egyház védelmére s egymást kölcsönösen támogatja, úgy, hogy kit az egyházi fegyelem nem tart vissza a gonoszságtól, azt a világi fegyelem szorítsa korlátai közé, s aki saját erejében és vadságában bizva nem retten vissza az anyagi kardtól: „ezt az egyházi büntetés érje.“ Azért nem rozszalható eléggé az állam „indifferentismusa“, melynélfogva eljárásában sem egyik, sem másik vallásra nincs semmi tekintettel; nem üldözi egyik vallást sem, de nem is pártolja; javait és jogait is csak annyiban védi, a mennyiben azok az egyes híveknek, mint polgároknak, magántulajdonát képezik. Eltekintve attól, hogy ez a két hatalom egymástól teljes elkülönítése levén, egyenesen ellenkezik a Teremtő akaratával: ezen theoria alkalmat nyújt az állam tisztviselőinek hatáskörük átlépésére, az egyház ügyeibe az egyház érdeke ellen való beavatkozásra, szóval az egyház leigázására. Azért a pápák joggal kárhoztatták mindig az ide irányuló törekvéseket s a Syllabusban is — mint elvetett tétel — bent foglaltatik: „Ecclesia a stata, statusque ab Ecclesia sejungendus est.“ Az igazságot ápolni s azt mindenki irányában gyakorolni, ez az állam isteni küldetéséhez tartozik. Az állam részéről tanúsított vallási indifferentismus gyászos következményeiről szépen ír Hergenröter: „A kath. állam elfelekeztenítése érzékeny veszteségekkel van összekapcsolva. Ha az államban nincs többé nyilvánosan elismert vallás, akkor a hit az országban lassankint enyészetnek indul . . . Lassankint az egész légmör ragályossá lesz; a katolikusok jó része először ellanyhul, később meghidegül, végre hitetlenné és istentelenné válik. Déli tartományokban, különösen Olasz- és Spanyolországban a catholicismus elnyomása könnyebb utat nyit a hitetlenségnek, mint a protestantismusnak. Ily államban nyomról-nyomra minden — a törvénykezés, a kormány, a törvényszékek, a nyilvános és családi élet — kivetkőzik ker. jellegéből. Ha az ember erkölcsiségének tökéletlen voltát, az eredeti bűn dogmáját s ennek folyományait elferdítik vagy tagadják, mindenféle vélemény korlátlansága üti fel fejét, az eszmék kuszáltsága zavart hoz az életbe, melyet a szuronyok egyidőre elfojthatnak ugyan, de tartósan le nem nyugózhatnak.“*) Az egyháznak szabad, az államtól teljesen független létezési joga van, melyet az államnak el kell ismernie.

Neki — az egyháznak — teljes joghatósága van meghatározni minden ügyeket, melyek tanítóit, papi és kormányzói tisztehez tartoznak. Mindennemű lelki dolgokban, melyek t. i. vagy egyenesen s önmagukban az emberek örök céljaira irányulnak, vagy ezzel szükségképen összeköttetésben állanak, csak az egyháznak van hatalma; az államnak legkisebb joga sincs ezekbe önhatalmilag beavatkozni. Ha némely helyeken az istentiszteleti ügyek elintézésénél az egyház az államnak jelentést szokott tenni, ez csak az állam iránti barátságos viszonyból s nem kötelességszerűleg történik. Némelyek a két hatalom határait úgy állapítják meg, hogy az egyház a lélek, az állam pedig a test élén áll; de habár különböző szempontból, mégis mind a két hatalom az egész embert követeli magának. Mások azt állítják, hogy a belső dolgok az egyház, a külsők pedig az állam körébe tartoznak; de ezen elv szerint alig maradna az egyháznak valami; látható egyházban a gyónási titkon kívül majdnem minden külsőség is. Az sem áll, hogy mi az érzékek alá esik, az államhoz tartozik, mert hisz a szentségek és az egyház tana is az érzékek alá esnek és a testre is hatnak, de mégis mint lelki dolgok az egyház joghatósága alá tartoznak.

Azon elv szerint „de internis non iudicat praetor“ az állam joghatósága alá csak a külső, világi, tisztán földi célokra vonatkozó ügyek tartoznak. E téren az állam teljesen független, az egyháznak nincs semmi hatalma fölötte. Az állam nem sokat törődik azzal, hogy minő indokokból cselekszik valaki, ő a tények törvényszerűségével megelégszik. Az állam előtt az mindegy, hogy valaki önkényt vagy kényszerítve fizeti-e ki adóját, csak kifizesse. Az állam mint ilyen csak a polgárok jogi viszonyait tekinti, de semmiféle köteleket Isten és ember iránt nem határozhat meg. Míg az egyház az ember egész gyakorlati ténykedését figyelemmel kíséri, a törvényszerűség mellett az erkölcsi értéket vagyis Istennek mint legfőbb törvényhozónak legszentebb akarata iránti tiszteletet, mely a készséges akarat benső indokából, vagy — mint a hittudósok magukat kifejezik — Isten és felebarát iránti szeretetből származik, nem hagyja figyelmen kívül. (Folyt. köv.)

A gymnasiumok újabb tanterve.

(A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter f. évi 17,630. sz. a. kelt rendeletével kiadta: I. a gymnasiumi tanítás új tervét; II. az 1879–80-dik tanévre szóló átmeneti intézkedéseket tantárgyak szerint; és III. az 1879–80-dik év átmeneti tanítási tervnek osztályok szerinti egybeállítását.)

I.

A gymnasiumi tanítás terve.

I. Vallástan.

Az I—III. osztályban hetenkint 2—2 óra.

A IV—VIII. osztályban hetenkint 1—1 óra

II. Magyar nyelv és irodalom.

Cél: a) A nyelvtan alapos ismerete és azon képesség, hogy a tanulónak oly tárgyakról, melyek tapasztalatának és tanulmányának körébe esnek, világosan, szabatosan és stilaris ügyességgel tudjon szólani és írni.

*) „A kath. egyház és ker. állam“ II. 126 l.

b) Irodalmi művek olvasásán, az aesthetikai alapfogalmak fejtegetésén és a műfajok elméletén alapuló ismerete a magyar irodalom fejlődésének.

A tananyag felosztása.

I. osztály, 6 óra. a) Elbeszélő, prózai és költői olvasmányok, különösen a népmonda, magyar történeti monda, classicus mythus, néprajz köréből. Értelmes és kellően hangsúlyozott olvasás; az olvasmányok tartalmi megmagyarázása ugyancsak az olvasmányok tartalmának szabadon való elbeszélése; könyv nélkül tanult versek szavalása.

b) Nyelvtan: Egyszerű mondat s mondatrészek, fő- és mellékmondat megkülönböztetése. Mondattani alapon a teljes alaktan, tekintettel a hangtani módosulásokra. Szóképzés, gyakorlatilag szócsoportok egybeállításával; az élő képzők.

c) Kéthetenként egy írásbeli házi vagy iskolai dolgozat, mely főleg a nyelvtan és helyesírás begyakorlását tartsa szem előtt; a feladat felfogására a gyermeket az iskolában élő szóval gondosan elő kell készíteni.

II. osztály, 5 óra. a) Olvasmány és feldolgozása, mint az első osztályban.

b) Nyelvtan: Összetett szerkezetű mondatok taglalása; mellérendelt és alárendelt mondatok viszonya. A szökötés (a határozók, ugynevezett igekiegészítők tana tüzetesen). Szóképzés. Synonymák egybeállítása és magyarázata az olvasmány alapján.

c) Kéthetenként egy írásbeli vagy iskolai vagy házi dolgozat. A nyelvtan tüzetes begyakorlásán kívül a feladat kiterjed az olvasmány egyes részleteinek vagy a költői elbeszélés tartalmának, miután azt az iskolában szabad szóval elmondták, írásban való előadására is.

III. osztály, 4 óra. a) Összefüggő történeti olvasmány, pl. Szalay László: A tatárjárás Magyarországon 1241—1242-ben. Elbeszélő költemények.

b) A nyelvtan rendszeres áttekintése. A hangsúlyos vers ismertetése.

c) Kéthetenként egy írásbeli házi dolgozat; tárgya az iskolai olvasmánnyal tartandó kapcsolatban, és feldolgozása élő szóval az iskolában kísérleendő meg.

IV. osztály, 3 óra. a) Nagyobb epicus olvasmány: Arany János Toldy-ja. Az olvasmány tartalmának megértésén kívül a mű szerkezete s a költői stylus sajátossága is megvilágítandó. Prózai olvasmány: Leírások, u. m. tárgy- és jelenetrajzok, jellemrajzok, könyvebb életrajz (Plutarchos-félék vagy ily formában írottak).

b) A stylus általános törvényei (a nyelv tisztasága és szabatosága; egyszerű és szép stylus). A prózai és a költői stylus különbségei tüzetesen. A mértékes vers ismertetése.

c) Kéthetenként egy írásbeli házi dolgozat, melyben a költői olvasmány tartalmát vagy kisebb leírásokat, elmélkedéseket, melyekhez az iskolai olvasmány nyújt anyagot, kell írásba foglalni. Feldolgozásuk módja az iskolában előre megbeszélendő.

V. osztály, 3 óra. a) Költői olvasmány: Román-czok, balladák és lyrikus költemények. Tartalmi magyarázatuk mellett szerkezetük megértése; befejez-

sül rendszeres verstan. Prózai olvasmány: Beszélgetések, levelek, kisebb értekezések és kisebb szónoki művek.

b) Írásművek szerkesztésének általános szabályai.

c) Havonként egy írásbeli házi dolgozat. — A feladat feldolgozása ez osztálytól fogva mindinkább önállóan a tanuló szabad munkája lesz, de tárgya mindvégig a legfelsőbb osztályig vagy az iskolai vagy a kijelölt magánolvasmánnyal kapcsolatban tartandó. Az V. osztályban azonfelül a földadat dispositiója még, mint előbb, közös iskolai megbeszélés tárgyát képeze.

VI. osztály, 3 óra. a) Költői olvasmány: Dráma, pl. Shakespeare-től Coriolanus vagy Julius Caesar. A tartalmi magyarázat mellett a drámai szerkezet megértetése.

b) Rhetorika, a prózai műfajok elmélete, tekintettel azok történeti fejlődésére, főleg a görög, latin és magyar irodalomban. Megfelelő szónoki művek és rhetorikai értekezések olvasása.

c) Feladatok, I. V. osztály.

VII. osztály, 3 óra. Poétika, a költői műfajok elmélete, tekintettel fejlődésükre, főleg a mintakul szolgáló remekművek taglaló ismertetése. — Költői magánolvasmány mellett megfelelő aesthetikai és poétikai értekezések iskolai olvasása. Feladatok, I. V. osztály.

VIII. osztály, 3 óra. A magyar irodalom fejlődésének áttekintése: A régibb irodalomnak Bessenyei-ig rövid tárgyalása után főleg az újabb irodalom tüzetes ismertetése, a nevezetesebb irodalmi jelenségek méltatása és a főbb irányok megelőlése mellett. Nagyobb irodalmi és történeti tanulmányok iskolai olvasása.

III. Latin és görög nyelv.

Cél: a) A tanulót a latin és görög nyelvtan alapos ismeretére vezetni és a kiszemelt classicus írók megértésére és szabatos fordítására képesíteni; a latin nyelvben arra is, hogy ismerete köréből vett magyar szöveget helyesen tudjon latinra fordítani.

b) A classicus népek életének és világnézetének ismerete, a mennyiben a gymnasiumban tárgyalt irodalmi művek olvasásából meríthető.

A) A latin nyelvi és irodalmi tananyag felosztása.

I. osztály, 6 óra. Megfelelő és tárgyi tekintetben és érdeklő olvasmányok alapján a név- és igeragozás fontosabb alakjainak begyakorlása. Az olvasmányokban előforduló szókincs elsajátítása szóbeli fordítási gyakorlatokkal. — Hetenként egy óra írásbeli dolgozat.

II. osztály, 7 óra. Megfelelő olvasmányok alapján a fő- és mellékmondat megkülönböztetése kötőszók szerint. — Az alaktan befejezése, főleg: genuszabályok, teljes conjugatio (praesens, perfectum- és supinum-képzés); a szóképzés elemei. — A szókincs megfelelő bővítése az olvasmány alapján és szóképzési csoportok összeállításával. — Hetenként mint az I. osztályban, egy órai írásbeli dolgozat.

III. osztály, 6 óra. Összefüggőbb történeti olvasmány alapján az infinitivusi és participialis mondatszerkezet gyakorlati ismertetése. A szóképzéstan kiegészí-

tése. A mondattanból az egyszerű mondat rendszeres tárgyalása (alany és állítmány, tárgy, határozók, jelzők). Szótanulás kapcsolatban az olvasmányokkal és etymologicus csoportokban. — Hetenkint egy órai írásbeli dolgozat a szintaktikai szabályok és a tanult szók begyakorlására.

IV. osztály, 6 óra. Összefüggő történeti olvasmány alapján az összetettebb mondatszerkezet, az oratio obliqua, a latin periodus gyakorlati ismertetése. — A mondattanból a függő mondatoknak a mód- és időtannak rendszeres tárgyalása. — Szótanulás, írásbeli dolgozat, mint a III. osztályban.

Jegyzet. Az alsó négy osztályban, míg a nyelvtani oktatás folyik, külön e célra szerkesztett olvasókönyvek alkalmazandók, melyek főleg a római életben és történetből vett összefüggő olvasmányokat tartalmaznak; a harmadik és negyedik osztályban azonfelül egy pár költői darab, különösen Phaedrusból és Ovidiusból is tárgyalható, és velök kapcsolatban az alaktan tanítása mellett nyert prozódiai ismeretek kiegészítendők és rendszeresítendők.

V. osztály, 6 óra. a) Prózaolvasmány: Livius, egységes egészlet alkotó részlet. A tárgyi, tartalmi magyarázat mellett gond fordítandó a stylus sajátosságaira is, és az év végével mind a tárgyalt kor régiségeire vonatkozó ismeretek, mind az író legjellemzőbb sajátosságait feltűntető észrevételek kellő módon csoportosítandók.

b) Költői olvasmány: Lyrai szemelvények, velök kapcsolatban a metrikai ismeretek bővítése.

c) Szóbeli stylus-gyakorlatok az olvasmányhoz fűződnek: azonfelül havonként két óra írásbeli feladat magyarázattal latinra, tekintettel a latin stylus sajátosságainak begyakorlására és a nyelvtani szabályok ismétlésére.

d) Házi munkásság: az olvasásra való pontos előkészület a tanár utasítása szerint.

VI. osztály, 6 óra. a) Költői olvasmány: Virgilius Aeneis-e.

b) Prózaolvasmány: Livius olvasása folytatólag, vagy Sallustius egyik műve, azonfelül Cicero egy-egy könnyebb beszéde.

c) Tartalmi és stylus-magyarázat, gyakorlatok a házi munkásság, mint az V. osztályban.

VII. osztály, 6 óra. a) Ciceronak rhetorikai és politikai tekintetből nevezetesebb beszédei: néhány a kort jellemző levele.

b) Virgilius folytatva, vagy a tanár vezetése mellett gyorsabban olvasva Plautus vagy Terentius egy comedija (pl. Captivi, Trinummus, Adelphi, Andria).

c) Magyarázat, stylus-gyakorlatok és házi munkásság, mint az V. osztályban.

VIII. osztály, 5 óra. a) Horatius, néhány jellemző satyra, epos, óda, epistola (ezek közt különösen az Ars poetica).

b) Tacitus, Annales vagy Historiae, némi kerek egészlet képező részlet, — vagy összefüggő részek Cicero philos. műveiből (De officiis, de finibus bonorum et malorum).

c) Tárgyi és stylus-magyarázat mint előbb; írásbeli feladatul fordítás helyett az olvasmányra vonatkozó önálló latin dolgozat is adható.

B) A görög nyelvi tananyag felosztása.

a) Az attikai nyelvjárással kezdve.

V. osztály, 5 óra. Attikai alaktan elemei, megfelelő összefüggő olvasmányokkal, szóbeli és írásbeli fordítási gyakorlatokkal.

VI. osztály, 5 óra. Alaktan befejezése és a mondattan főbb pontjai, Xenophon-féle olvasással (kül. a Memorabiliákból).

VII. osztály, 5 óra. Homéros olvasása, az ion. dialektus alaki különbségei. — Az év második részében esetleg válogatott helyek Hérodotosból, kül. nyelvi szempontból.

VIII. osztály, 4 óra. Homéros folytatva; azonfelül szemelvények Platonból.

b) Az ion. nyelvjárással kezdve.

V. osztály, 5 óra. Az alaktan főbb pontjainak tárgyalása után mielőbb Homéros olvasása (Odysseia).

VI. osztály, 5 óra. Homéros folytatva. — Alaktan folytatása és mondattan elemei.

VII. osztály, 5 óra. Hérodotos, válogatott részek; mellette Homéros folytatva vagy lyrai szemelvények.

VIII. osztály, 4 óra. Platon, nagyobb szemelvények, ha lehetséges, Sophokles egy drámája.

IV. Német nyelv.

Cél: a) Biztos nyelvtani ismereten alapuló megértése az újabb német irodalom műveinek.

b) Azon képesség, hogy a tanuló az oktatás köréből vett tárgyról szóló magyar szöveget német nyelvre helyesen és szabatosan fordítani tudjon.

A tananyag felosztása.

III. osztály, 4 óra. Olvasmány alapján az alaktanból: név- és igeragozás; szóképzés elemei; a mondattanból: a mondatrészeknek, a fő- és mellékmondatnak gyakorlati megkülönböztetése. — Szótanulás az olvasmányokkal kapcsolatban és tárgyi csoportokban. Szóbeli fordítás magyarból németre. Kiseb, főleg költői darabok betanulása.

IV. osztály, 5 óra. Az összetett szerkezetű mondatok taglalása. A mondattan elemeinek és a szóképzésnek kiegészítése a német nyelvtan rendszeres áttekintésével kapcsolatban. — Szótanulás etymologikus csoportokban; fordítás és elemzés, mint a III. osztályban.

Jegyzet. Míg a grammatikai tanítás folyik, a magyar olvasókönyvekkel kapcsolatos, tartalmilag rokon, de alakilag könnyebb stílusu német olvasókönyv használható. Mind a két osztályban kéthetenként írásbeli iskolai dolgozat adandó, mely a szókincs, a nyelvtan és helyesírás begyakorlását tartsa szem előtt.

V.—VIII. osztály, 3—5 óra. A nyelvtani ismeretek ébrentartása mellett nagyobb költői s próza művek olvasandók, tekintettel a magyar irodalmi tanításra. Az olvasmány, annak tárgyi és szerkezeti magyarázatán kívül felhasználható német szólásmódok, synonymák magyarázatára és csoportosítására. — Havonként írásbeli gyakorlatok, még pedig vagy az ol-

vasmányok tartalmának német nyelven való elmondása, vagy a magyar próza fordítása németre.

a) Költői olvasmány sorrendje.

V. osztály. Válogatott románczok Herder Cidjéből.

VI. osztály. Válogatott balladák (Bürger, Goethe, Schiller, Uhland), elbeszélések, lyrai költemények, velők kapcsolatban a verstani ismeretek kiegészítése, tekintettel a magyar és latin verstanból szerzett ismeretekre.

VII. osztály. Goethe: Herrmann u. Dorothea és Schiller: Wilhelm Tell.

VIII. osztály. Goethe: Iphigenie in Tauris.

b) A prózai olvasmány

az ötödik osztálytól fogva főleg az irodalmi (stiliztikai, rethorikai, poétikai) és philosophiai tanulmányokra való tekintettel a tudományos stylus megértésére vezessen.

V. Történelem.

Cél: Az egyetemes történelem összefüggő áttekintése s a magyar történetnek oknyomozó, művelődéstörténettel egybekapcsolt ismerete.

A tananyag felosztása.

IV. osztály, 3 óra. Az ókór története, különösen a görög és romai történet a császárság megalapításáig.

V. osztály, 3 óra. Europa története Amerika fölfedezéséig. (A romai császárság bukása, a kereszténység eredete és terjedése. A népek nagy vándorlása s az annak folytán keletkezett új államok. Az izlam eredete és terjedése. A pápaság, a hűbériség és a keresztes hadjáratok. A középkori intézmények bomlása.

VI. osztály, 3 óra. Az ujkor története a bécsi congressusig. (A fölfedezése, a tudomány és művészet ujjáéledése. A vallásos reform. A vallásos és nemzeti háborúk. A fejedelmi absolutismus kora. A francia forradalom és Napoleon kora).

VII. osztály, 3 óra. A legujabb kor rövid történeti jellemzése után politikai földrajz, különösen Europa és Amerika államai politikai viszonyainak általános tárgyalása.

VIII. osztály, 3 óra. Magyarország története, tekintettel a társadalmi és állami viszonyok fejlődésére, a kutfőknek s a történetírásnak ismertetésével.

VI. Földrajz.

A tananyag felosztása.

Cél: A föld természeti és állami viszonyainak ismerete, különös tekintettel hazánkra.

I. osztály, 3 óra. Magyarország és a Földközi tengert környező országok (ill. a régi romai birodalom területének) természeti viszonyai. Az országok természeti viszonyainak leírásához füzendők a főbb topographiai adatok, városok és vidékek néprajza, a lakosok főbb foglalkozásának ismertetésével, nemkülönben a feltünőbb föld- és kőzetemeknek, jellemző növényeknek s állatoknak szemléltető leírása.

II. osztály, 3 óra. Europa és Ázsia többi részeinek leírása oly módon, mint az első osztályban.

III. osztály, 4 óra. a) 2 óra. A matematikai földrajz elemei.

b) 2 óra. Afrika azon részeinek, melyek az első osztályban tárgyalva nem voltak, valamint Amerika és Ausztrália természeti viszonyainak leírása oly módon, mint az előbbi osztályokban, tekintetbe véve a fölfedezések történetének főbb mozzanatait is.

IV. osztály, 2 óra. A magyar-osztrák monarchia politikai földrajza. (L. a földrajzi tanítás folytatását a történelem VII. osztálybeli anyagában).

VII. Természettajz.

Cél: A fontosabb ásványok és kőzetek tulajdonságainak, valamint földünk kérge alkatrészeinek és időszakonkénti fejlődésének ismerete kiváló tekintettel a hazai viszonyokra. — Az érdekesebb növény- és állatsoportoknak szemlélésén és összehasonlításán, valamint az állati és növényi szervezet tagolásán alapuló ismerete.

A tananyag felosztása.

IV. osztály, 3 óra. Ásvány- és kőzettan, valamint a geológia elemei.

(Bevezetésül chemiai előismeretek.

Ásványtan: Az ásvány külső tulajdonságai. A chemiai összetételre alapított öt főosztály ismertetése s ezekből az ásványrendszer megállapítása fővonásokban.

Kőzetan: Egyszerű kőzeteknek felsorolása az ásványtanból: az összetett kőzeteknek csak néhány elterjedt fajai.

Földtan: Földünk időszei.)

V. osztály, 3 óra. Növénytan. (A növények bonczani szerkezete általános vonásokban. A virágos növények testének külső tagoltsága, a mennyire lehet, élő példákon. A növények életfolyama főbb vonásokban. A megismertett növények csoportosítása a természetnek megfelelőleg. (Linné seregeinek ismertetése.) Figyelembe veendők a közönségesebb fák, az ipari és gazdasági növények. Végül: a növények földrajzi elterjedése.)

VI. osztály, 3 óra. Állattan. (Az állatok életének és szerveinek leírása általában, s a szervek berendezése alapján az állat-törzsek megismertetése. Az egyes osztályok főbb képviselőinek leírása, tekintettel hazánkra s közeletben gyakoribb állatéleti jelenségekre. Végül: az állatok földrajzi elterjedése.

VIII. Természettan.

Cél: A természettan körébe tartozó tünemények ismerete kísérletek alapján és az elemi matematikai ismeretek felhasználásával.

A tananyag felosztása.

VII. osztály, 5 óra. Bevezető természettani alapfogalmak. Hangtan és fénytán.

VIII. osztály, 5 óra. Hőtan; az anyag szerkezetére vonatkozó főbb chemiai fogalmak. — Delejjesség. Villámosság. Befejezésül: A Kosmographia elemei (rövid összefoglalása a légköri tüneményeknek s a csillagászati földrajz elemei).

IX. Matematika.

Cél: Biztosság a közönséges számokkal való számolásban. — Az elemi mathésis tanainak összefüggő ismerete s némi önállóság azoknak alkalmazásában.

A tananyag felosztása.

I. osztály, 4 óra. A tizes számrendszer. A négy számolási művellet egész számokkal s tizedes törtekkel. A tört mint hányados és viszony; közönséges törtekkel való számolás. A métermérték ismerete; időszámítás.

II. osztály, 4 óra. Számolási rövidítések, számtani műveletek korlátolt pontossággal. — Az arányosság fogalmának fejtegetése. Egyszerű hármasszabály; az olasz számolásmód. Mértani viszonyok és arányok elemei. Százalék.

III. osztály, 3 óra. Az összetett hármasszabály. Kamatszámolás. Határidőszámolás. Láncz-szabály. Az arányos osztás. Elegyítési feladatok.

IV. osztály, 3 óra. Bevezetés az algebra. Összeadás és kivonás egész számokkal. Sokszorozás egész számokkal, kiterjeszkedve kéttaguak négyzetének és köbének képezésére. Osztás egész számokkal, kiterjeszkedve a geometriai haladványok képletére. Ugyanazon műveletsorozat törtszámokkal. — Első foku egyenletek egy ismeretlennel, kiterjeszkedve az arányok tanára.

V. osztály, 4 óra. a) Kéttaguaknak magasabb pozitív hatványai. (Pascal-féle háromszög.) Számtani haladvány. Négyzetgyök és az ismeretlenek kiszámítása másodfoku egyenletekben. Köbgyök. Számolás gyökjelekkel. — Első foku egyenletek két és három ismeretlennel.

b) A planimétria főtételei (kihagyásával mindazon tételeknek, melyek a tárgyalás rendszeres menetének megértésére nem szükségesek). *)

VI. osztály, 4 óra. a) A hatványozás általánosítása (Negatív kitevők és alkalmazásuk a 10-es számrendszerben: törtkitevők). Brigg-féle logaritmikusok. Műveleti szabályok, logaritmikusok kiszámítása és számolás logaritmikusokkal.

b) Sikkháromszögtan. (A hegyes szög függvényei kapcsolatban a derékszögű háromszög kiszámításával. A szögfüggvények értelmezése tetszőleges szögekre. Szögek összegének és különbségének függvényei. Ferdeszögű háromszögek.) — Stereométria. (Azon bevezető fogalmak és tételek sora, melyek a felszín és köbtartalom kiszámítására szükségesek.) Szögletes testek mérése (a primastoid kizárásával).

VII. osztály, 4 óra. a) A másodfoku egyenletek teljes elmélete. A mértani haladványok alkalmazásai (pl. töke-, lakosság-felzaporodás, szabadadás). A végtelen geometriai haladvány, különös tekintettel a szakaszos tizedes törtekre.

b) A pont koordinátái. Két pont távolsága. Egyszerű algebrai kifejezések graphikai ábrázolása. A stereométria befejezése; a gömb. A gömbháromszögtan elemei. (A négy alapképlet és azon eset részletesebb tárgyalása, ha két oldal és közbezárt szög van adva. Példák főleg a matematikai földrajz köréből veendő.)

VIII. osztály, 3 óra. a) Határozatlan első foku egyenletek (osztási módszer). Combinatiók és binominális együtthatók. Permutatiók és variatiók.

b) Elemező geometria derékszögű Des-Cartes-féle koordinátákkal. (Pont és egyenes részletesen tárgyalva. Két és három egyenes (háromszög) kör. Kör és egyenes vonal. Feladatok, melyekben a kupszeletek mint mértani helyek fordulnak elő.)

X. Philosophiai propaedeutika.

VIII. osztály, 3 óra. A psychologia és logika elemei. (A lelki élet önállósága. A lelki jelenségek főbb csoportjai. Az értelmi fejlődés. A logikai formák. A tudományok felosztása és a főbb módszerek.)

XI. Rajzoló geometria és szabadkézi rajz.

Cél: A geometriai fogalmak és alapigazságok megértése, módszeresen vezetett szemlélet és rajz útján. — Az ékitmények stylszerű ismerete és némi ügyesség rajzolásukban, a szép iránti érzéknek felélesztése és művelése szempontjából.

A tananyag felosztása.

I. osztály, 3 óra. Planimétriái elemek. (Pontok, vonalok és szögek fekvési és mérési viszonyai. A legfontosabb sík-idomok tulajdonságai és alakítása, u. m. három-, négy- és sokszög, különösen a szabályos és a kör. Az idomok összeállósága, symmétriája, hasonlósága és területmeghatározása. A kerülek és néhány más fontosabb görbe vonal.)

Az ornamentális rajzolás elemei rendszeresen haladó táblarajzok után, előbb rajzeszközökkel, majd szabadkézzel.

II. osztály, 3 óra. Stereométriái elemek. (A sík. Az egyenesek és síkok absolut és relativ fekvése, lapszög és szögletek. A legfontosabb testek tulajdonságai és hálózata, u. m. hasáb, gúla, szabályos testek, henger, kup és gömb. A testek összeállósága, symmétriája, hasonlósága, felszínének és térfogatának meghatározása. Testminták készítése.)

Síkképitmények rajzolásának folytatása a tanár előrajza nyomán. Síkidomok, testek és egyszerűbb tárgyak távlati rajzolására testminták után, a megvilágítás tekintetbevételével.

III. osztály, 3 óra. Constructiv planimétria. A. Egyszerű vonalú idomok. Az összeállóság, symmétria, hasonlóság és terület-meghatározás kibővítése, s az idevágó fontosabb constructiv feladatok. A geometria alkalmazása a rajzolásnál és mérésnél, u. m. az idomok másolása, a térképrajzolás stb.

Folytatólag a rajzgyakorlat ékitménymintákról, melyeket a tanár a fali táblára előrajzol, utóbb ékitményrajzolás színes és színetlen lapmintákról stilmagyarázatok kíséretében.

IV. osztály, 3 óra. Constructiv planimétria. B. Görbe vonalú idomok. A körten kibővítése s az idevágó constructiv feladatok. A legfontosabb görbe vonalok, különösen kupszeletek.

Elemi rajztanulmányok domboru ékitményekről s nehezebb ékitményes lapmintákról, mely gyakorlatok körébe az emberi és állati (stylizált) alakzatok is, mint az ékitmények gyakori alkotórészei, befoglalhatók.

XII. Tornázás.

Minden osztályban hetenkint 2—2 óra.

*) A Rudolff-féle szám meghatározására csak beirt és körülírt hatszögek által adott határok szolgálnak.

Az erdélyi r. kath. gymnasiumok évi jelentései 1878—9. tanévről.

[Folytatás.]
C) A székely-udvarhelyi rom. kath. főgymn. értesítője az 1878/9. tanévről. Bodó Ádám tanár „A szóköltészet és viszonya a művészetekhez“ című, 25 lapra terjedő igen érdekes tanulmányt nyitja meg az értesítőt. A rendes tárgyakat 13 tanár, a tornát, éneket és zenét külön-külön tanár tanítja; a rendes tárgyak tanárai közül kettő tanképesített, ketten pedig az alapvizsgálatot letették. A tantárgyak beosztásában csekély kivétellel teljes szakrendszer érvényesült. A gymn.-nak előkészítő osztálya is van, melyben hittant 2, latin nyelvet 3, magyar nyelvet 4, német nyelvet 2, földrajzot 2, számtant 3, rajzot 2, írást 1 és tornát 2 órán hetenkint tanítottak. A tananyag beosztása a gymn. osztályokban csekély eltéréssel a tantervnek megfelelő. — A tanügyi adatokból megemlíthetjük: a) hogy az ifjuság, kivéve a téli hónapokat, nyolczadfél órákor mindennap megjelent a szt.-misén, vasár- és ünnepnapokon pedig a rendes exhortatio megtartása után 10 órákor vett részt a szt.-misében és rendes körmenetekben; b) hogy négy ifju az intézetből kizáratott; c) hogy a szemebetegség márczius 1-én kiütvén, 32 beteg ifju az iskola látogatásától egy időre eltiltatott, 60—80 kezdetleges beteg ifju pedig szintén gyógykezelés alatt állott, úgy, hogy a rendes iskolázás ez időtől rendetlenül folyhatott s csak április 1-én jöhetett rendes kerékvágásába; d) a kívánt értekezletek rendszeren megtartattak.

A tanári és ifjusági könyvtár vétel után úgy, mint a magyar tud. akadémia, statistikai hivatal és egyes kiadók szívessege folytán jelentékenyen gyarapodott; ellenben a szertárak gyarapodását sehol sem látjuk, pedig nem hiszszük, hogy egyre-másra még az intézetnek okvetlen szüksége nem lenne. A tanuló ifjuságnak önképzőköre és zenedéje van; az első Bodó Ádám vezetése mellett 9 gyűlést tartott; szavalat volt 28, írásbeli dolgozat beadott 50 eredeti és 2 fordítás, az elfogadott dolgozatok az „Ébredés“ című gyűjteménybe felvették. A zenedé 1450 frt alappal rendelkezik, melyből a zenetanárt részben fizeti s azon kívül tagdíjakat szed és adományokat fogad el; zenét összesen 20 ifju tanult.

A 9 osztályba összesen beiratkozott 163 tanuló, kik közül évközben elhalt 1, eltávozott 11 s maradt tehát az év végén 151, vallásra nézve 9 kivételével mind rom. katolikusok s nyelvi viszonyaikra nézve csak 15 van, kik közül némelyek magyarul és németül vagy magyarul és románul is beszélnek. A tanulók szüléi közül 27 értelmiségi, 78 földművelő, 40 kereskedő és 6 személyes szolgálatot tevő. Az ifjak közül kitünő volt 4, jeles 31, elsőrendű 86 s másodrendű 27, a többi kimaradt vagy kizáratott; helybeli volt 62, udvarhelymegyei 60, csikmegyei 10, háromszékmegyei 12, a többi Maros-Torda-, Kisküküllő-, Nagy-küküllő-, Szolnokdoboka-, Szeben-, Bács- és Pestmegye között oszlik meg. A tanítézzel kapcsolatos finövelésben teljes ellátást nyert 36 alapítványos, 11 fizetés és 5 szolgálatot tevő ifju. Érettségire jelentkezett 16 s megjelent csak 15, kik közül 2 kitüntetéssel és 12 egyszerűen érettnak nyilvánított.

(Folyt. köv.)

TÁRCSA.

Az ágostai dsidás.

(Történeti elbeszélés.)

Ira Braunfels Eduárd, ford. Fülöp E. Adorján.

(Vége.)

Silvio azt sem tudta örömeiben, mit válaszoljon; megcsókolva a császár kezét, alig tudta egy néhány szót dadogni, hűségéről élte utolsó lehelletéig biztosítva a császárt.

Midőn újra az utcán volt, az öröm annyira elfogta, hogy szeretett volna minden embert megölelni; mihelyt azonban észrevév a magaviseletével okozott feltűnést, mérséklé magát, mi nem kis megerőltetésbe került. Hová s merre most — ez iránt legkevésbé sem volt kétségben, s midőn Halthof házát megpillantá, úgy tetszék, mintha ez barátságosan intene feléje. Miután a fegyvertárban senkit sem talált, egyenesen a mellékszoba ajtaján kopogta.

„Szabad!“ kiálta az öreg, kit hangjáról azonnal felismert. „Szerencse föl!“ mormogá Silvio s belépett.

Az öreg ijedten hökkent vissza. „Ön megint itt van?“ kiálta aggodalmasan. „Hitemmel bizonyíthatom, hogy azon gyalázatos összeesküvésben semmi részem.“

„Azt mindenki állíthatja magáról,“ válaszolá Silvio a győző önhittséggel, „s bűnhődéséről bizonyos lehet, mi azonban kegyelem utján arra változtatik, hogy szavánál lesz megfogva. Leányát csak a százados Silvionak adja — mondá — az tehát most ön előtt áll, s hogy semmi oka se legyen magát szégyenlenie, tudtára adom, hogy a századosnak ezer arany forint van zsebében.“

Az öreg hűledezve tekinté Silviora.

„Ön — önnek van —“ dadogá végre.

A mit még talán mondani akart, abban a hátsó ajtón belépő Borbála akadályozá meg. Annyira elfogta vala a félelem a majdnem szemeláttára megtörtént borzasztó tett miatt, hogy Silvio megjelenésében újabb veszélyt gyanita. De mily váratlan meglepetés! A fiatal százados örömsugározva közelite feléje s karjai közé ölelé.

Az öreg is átlátá, hogy itt ellenkezésről szó sem lehet, s hogy szavát be kell váltania; azért hát az ifju párhoz lépe s így szóla:

„Isten akarja s legyen áldása is rajtatok!“

Az öreg Halthof csakhamar belátá, hogy leánya választását csak helyeselné; mert Silvio magát derék, becsületes embernek bizonyítá be, s ezért fényes lakadalmat csapott, a melyen az ifju pár mellett ő volt a legboldogabb.

A nászajándékok között — melyeket Silvio Borbálának adott, a legbecsesebb volt egy, Tiziántól festett kép, mely azon jelenetet ábrázolá, midőn Silvio a kis mellékszobában Borbálának szép hazájáról s haditetteiről beszélt.

Szebben Tizián sem hálálhatta meg életmentőjének nemességét. A kép családi ereklyévé lön, mely, fájdalom, mint mondják, majdnem száz évvel utóbb a harmincz éves háboruban a svédek által pusztítottat el.

A két felséggyilkossal, Schöneich Vilmos és Selbitz Jánossal röviden bántak el. Miután határozottan tagadák, hogy részesök vagy cimborájok még volna, egy hét múlva lefejeztetének. Kivégeztetésök a császár kívánatára a lehető legnagyobb titokban történt, nehogy pártfeleik fellázadhassanak s így ez eseménynek híre Ágosta városon kívül is alig terjedt el.

Irodalom.

Bartók. — Sullay.

(Folytatás.)

I. R é s z.

1) A szabadság katolikus fogalmáról. Ama gyászos következményű szédelés, melyet maïnapság a vallásszabadsággal üznek, azon téves és minden erkölcset lábbal tipró fogalomban találja fel létoát, melyet liberálisaink maguknak a szabadságról alkotnak. A szabadság ugyanis nem abban áll, hogy kényem-kedvem szerint szabad legyen nekem akarni, gondolni, érezni, cselekedni mindent, kivétel nélkül jót, rosszat, mert ez nem egyéb mint „a szabadság, a társadalom s emberiség tagadása,“ a mennyiben lábbal tapossa mások szabadságát. A szabadság aquinói sz. Tamás szerint: „az akarat elhatározási képességében áll.“ De az embernek ezen képessége Istentől van s azon kötelességgel van szükségkép összekötve, hogy magát Isten akaratának szükségképen alá-veesse. De Isten akaratára csak a jó és igazra irányulhat; tehát a keresztény szabadság nem egyéb, mint a jónak és igaznak szabad választhatása és alanyíthatása. Belső korlátja tehát: a lelkiismeret és isteni törvény; külső korlátja pedig: mások hasonló szabadsága. E korlátok bármelyikét ha átlépi szabadságunk, már többé nem leend szabadság az, hanem a szabadsággal való visszaélés, szabadosság, bűn. Ezen általános elvek felállítása- és kifejtésével egyszersmind alapja van megvetve a következő fejezetekben tárgyalandóknak.

2) A vallási, mint egyéni szabadságról. Kath. tan szerint a vallás a meggyőződés és szabadakarat dolga. Habár tehát az egyház forrón ohajtja az egész emberiséget egy hitben egyesíteni: mindazonáltal elvet minden kényszert. Ő ezen ohajának valóítására oly eszközöket használ, melyek szabadságunkat nemcsak nem veszélyeztetik, de sőt azt előmozdítják; ilyenek: az oktatás, szó, példa, intés, istentisztelet, szentségek kiszolgáltatása. A kereszténység tette először a lelkiismeret és meggyőződés tárgyává a hitet. Ezt bizonyítják az első keresztény századok dicső keresztény hőseinek ezrei, kiknél a meggyőződés lángja lángolóbb volt a máglyáknál, melyen megégettettek; forróbb az olajnál, melyben megfőzettek; erősebb az oroszlánnál, mely testöket darabokra szakgatá; keményebb a vasnál, mely csontjaikat összetöré. Erről tanuskodnak az első századok Apologetái, sz. atyái s egyházirói (Tertull. Lactant. Athanáz, sz. Ágost., sz. Tamás, Suarez stb.); nemkülönbén az egyház legrégibb törvénykönyvei

(c. 33. c. XXIII. qu. 5.—4. toledói zsinat.); a pápák ismeretes eljárásai (III. Kelemen, N. Gergely). És ha mindennek daczára az egyház ezen tanával ellenkező tényeket is mutat föl a történelem, ugy ezeket, ha igazságosak akarunk lenni, nem lehet a kath. vallás szellemével azonosítani s hitünk parancsainak tekinteni; hanem egyesek tulbuzgalmának, a hatalmasok önzésének s felizgatott indulat által vezérelt törekvésnek tudandók be. „Az egyház tanítását nem egy-két emberi botlás vagy visszaélés, nem is a szenvedélyek szerint kell vizsgálni, hanem természetében és az evangéliomban.“ - De bárha a kath. egyház azt tanítja, hogy a vallás a szabadakarat és meggyőződés dolga, mindazonáltal nem mondja azt, hogy mindegy bármit hinni, sőt ha tetszik, lehet hitetlen is az ember. Nem, mert a szabadságról felállított tana következtében a meggyőződés és akarat szabadsága, mint minden más téren, ugy a vallás dolgában is össze van kötve azon erkölcsi kötelességgel, mely különben kizár minden kényszert, hogy az ember az egy igaz, vagy a mi egyre megy ki, a kath. vallást kövesse. Követhet ugyan, a mi természetes képességét illeti, más vallást is, de akkor szabadságával visszaél. Miért? Mert a tévely és gonoszság soha sem tarthat igényt szabadságra. Ha tehát napjainkban az egyén vallásszabadságát nemcsak a szabadakaratra, mely szerint szabadon imádhajta Istenét, és hite szerint élhet, hanem mindenféle vallás egyenjogusítására és törvényesítésére, sőt még a hitelenségre és istentagadásra is kiterjesztik, ugy ezzel a tévelynek és igazságának egyenlőségét és egyenlő jogosultságot tulajdonítanak. Minő torzképe ez a valódi vallásszabadság eszméjének! Vajjon tehát a szabadelvűség ily értelmű szabadságát helyeselhetné-e az egyház, már csak a józan ész és bölcsészet szempontjából? Hisz ez nem volna más, mint kimondani: hogy az igaz és hamis között nincs különbség! Nem is késett azért az egyház ezen elferdített szabadságot elvetni és kárhoztatni (Syllabus). Jól megjegyzendő azonban, hogy a vallásgyakorlat polgári szabadságát a létező vallásokkal szemben nem kárhoztatja az egyház, sőt a pápák maguk is megengedték azt minden időben, még Rómában is, hol a város egy tekintélyes részében a zsidók szabadon gyakorolhatják vallásukat. Az egyház csak e tévelynek elvvé való kimondását és törvény általi szentesítését kárhoztatja. Különbséget tesz a tévely és tévelygők között; a tévelytől megvon minden szabadságot, de nem egyszersmind a tévelygőktől, a más vallásuaktól. Ez utóbbi tételt bővebben kifejtetni és indokolni a következő fejezet feladata. (Folyt. köv.)

A napi események köréből.

— **Rögtöni jótékonyág.** Csik-Karczfalván 120 gazda elégvén, főpásztorunk ő nagyméltósága azonnal a nyomor enyhítésére sietett s az égetteknek 120 frtot rögtön adományozott.

— **Jul. 25-én áldozárokka szenteltettek:** Gegő György, Incze Endre, János Antal, Markaly Antal. Szabó György egyházmegyei növendékpapok; P. Csiszér Elek, P. Gábor Mihály szent-ferenczrendiek; szerepapokká: Bodosi Lajos, Duka Ödön egyházmegyei F. Bartalis Seraphin szent-ferenczrendi növendékpap.

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak: ÁVÉD JÁKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorsajtóján Gyulafehérvártt 1879.